

Ο ΑΒΕΡΩΦΕΙΟΣ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΓΛΥΠΤΙΚΗΣ

Είδαμε στις αΐθουσες του Πολυτεχνείου την περασμένη Κυριακή τὰ έργα της Γλυπτικής τῶν τριῶν ποὺ διαγωνίστηκαν γιὰ τὴν ὑποτροφία τοῦ Ἀβερῳφείου διαγωνισμοῦ. Τὸ θέμα ποὺ τοὺς δόθηκε εἶταν : ὁ Ἀγγελος τῆς Νίκης· θέμα ἐπικαιρο μὰ δυνατό, ποὺ ἀνοίγει πλατὺ τὸ δρόμο τῆς πνευματικῆς δημιουργίας κάθε ἀληθινοῦ καλλιτέχνη. Οἱ διαγωνιζόμενοι εἶταν οἱ κ. κ. Μ. Τόμπρος, Ν. Στεργίου καὶ Γ. Ἀλεξαντρόπουλος. Πρὶν μιλήσουμε ἀναλυτικὰ γιὰ τὴ δουλειὰ τοῦ καθενός, ὀφείλουμε νὰ τονίσουμε τὴν ἀνεπάρκεια τῆς Ἐπιτροπῆς, ποὺ προκειμένου νὰ κρίνει ἔργα γλυπτικῆς εἶχε τρεῖς μόνο γλύπτες καὶ πέντε ζωγράφους. Δὲν ἀποκλείουμε βέβαια τὴν ἰδέα πὼς κ' ἓνας ζωγράφος μπορεῖ νὰ ἔχει γνώμη πάνω σ' ἓνα γλυπτικὸ ἔργο, μὰ ἡ γνώμη του αὐτὴ πάντα θ' ἀφορᾷ περισσότερο τὸ αἰσθητικὸ μέρος, ἀπὸ τὸ τεχνικὸ, θάναί γνώμη δευτερεύουσα. Τὴν ἐπιτροπὴ ἀποτελοῦσαν οἱ ζωγράφοι Ἰακωβίδης, Μποκατσιάμης, Βικάτος, Γερασιώτης καὶ Καλούδης καὶ οἱ γλύπτες Μπονάνος, Θωμόπουλος καὶ Βούλγαρης. Ὁ τελευταῖος μάλιστα δὲν εἶναι καθηγητὴς στὸ Πολυτεχνεῖο, μὰ ἐπίτηδες τὸν ἔβαλαν μέσ' στὴν ἐπιτροπὴ, νοιώθοντας φαίνεται καὶ οἱ ἴδιοι οἱ καθηγητὲς ἐπιταχτικὴ τὴν ἀνάγκη τῆς συμμετοχῆς ἐνὸς ἀκόμα γλύπτη, ἂν ὄχι καὶ περισσότερων. Ὁ Βούλγαρης εἶναι αὐτὸς ποὺ κέρδισε τὴν ὑποτροφία τοῦ ἴδιου διαγωνισμοῦ πρὸ τέσσερα χρόνια, πηγαίνοντας στὸ Παρίσι γιὰ τὴν τελειοποίησιν τῶν σπουδῶν του· ὁ πὺ καταλλήλως ἴσως μέσ' στὴν ἐπιτροπὴ σὰν πὺ νέος καὶ περισσότερο γνώστης τῆς καινούριας τεχντροπίας, σὰ λιγώτερο δάσκαλος, μὲ δυὸ λόγια. Ἡ ἐπιτροπὴ ἀποφάσισε νὰ στείλει τοὺς δυὸ πρώτους στὴν Εὐρώπη, ἐπειδὴ τοὺς ἤρε ἰσχυροὺς στὴ δύναμη. Ἡ τέτοια ἀπόφασίς τῆς ἔχει μόνον σωτὴ δὲν εἶναι, μὰ καὶ ἀησυχαστικὴ, γιὰτὶ φανερώνει πὼς οἱ δάσκαλοι τοῦ Πολυτεχνείου μας, ἑακολουθοῦνε νάνα δάσκαλοι καὶ ἔχει καλλιτέχνες μὲ ὅλο τὸ πλάτος καὶ τὴ γενικότητα τῆς πραγματικῆς ἔννοιας τῆς λέξης. Δὲν πρόκειται οὔτε νὰ ἐπαινέσουμε, οὔτε νὰ κατηγορήσουμε κανέναν ἀπὸ τοὺς τρεῖς γλύπτες ποὺ διαγωνίστηκαν. Ὁ εὐσυνείδητος ἔπαινος εἶναι τὸ δίκαιο ἑπαθλο μὲς προσπάθειας κ' ἐνὸς ἀγώνα. Ἡ κατηγορία πάλι εἶναι κάτι ποὺ δὲν ἐπιτρέπεται σὲ μιὰ σοβαρὴ κριτικὴ, ὅσο καὶ ἂν βρίσκεται μέσ' στὰ σύνορα τῆς μετριότητας καὶ τῆς ἐπιεικειας. Ἄν ἐπαινέσουμε, ὅλ ἐπαινέσουμε καὶ ὅν ποὺ καὶ αὐτὸς μας ὁ ἔπαινος εἶναι ἡ ἐλαχίστη ἀν-

ταμοιβὴ τῆς δουλειᾶς του. Καὶ καὶ ὅμως ποὺ δὲ μᾶς ἔδωκε τὴν αἰσθητικὴ ἱκανοποίηση, ποὺ δὲ μᾶς χάρισε τὴ συγκίνηση ποὺ πρέπει νὰ μᾶς χαρίζει κάθε ἔργο τέχνης, δὲ θὰ κατηγορήσουμε. Μποροῦμε μονάχα νὰν τοῦ ὑποδείξουμε τὰ ἐλαττώματα, ποὺ παρουσιάζοντας τὸ ἔργο του, μᾶς ἀνάγκασε νὰ μὴν ἐκδηλώσουμε τὴ συμπάθεια καὶ τὸ θαυμασμό ποὺ ἐκδηλώσαμε γιὰ τὸν ἄλλο, ἐπειδὴ παρουσίαζε στὸ δικό του ἔργο τοῦτες καὶ καὶνες τίς ἀρετές. Κι ἀναγκαζόμαστε νὰ δηλώσουμε ὅλα τοῦτα, γιὰ τὸ λόγο πὼς πιθανὸ νὰ νομίσει κανένας, πὼς ἓνας σύνδεσμος ἢ μιὰ ἐχτίμηση πρὸς τ' ἄτομο τοῦ ὁποιοῦποτε, μᾶς ἔκανε νὰ παραδοῦμε τὰ σφάλματα τοῦ τεχνίτη. Γενικὰ δηλαδὴ, τὰ ἔργα τῶν δυὸ πρώτων πρόκειται μὲ ἰδιαίτερη προσοχὴ νὰ κρίνουμε. Τὸ πρόπλασμα τοῦ κ. Ἀλεξαντρόπουλου, καλὸ γιὰ τὸ δούλεμά του ὅσο καὶ νάνα, μ' ἀψυχολόγητο καὶ κάπως ξένο πρὸς τὸ θέμα ποὺ ὀρίστηκε, δὲν τὸ βάζουν σὲ σύγκριση μὲ τὰ δυὸ πρώτα. Γι' αὐτὸ ἡ προσοχὴ ὅλων συγκεντρώθηκε στὰ ἔργα τῶν κ. κ. Τόμπρου καὶ Στεργίου. Εἶναι ζήτημα συνείδησης καὶ σὲ στιγμὴ μάλιστα ποὺ ἡ τελικὴ ἀπόφασις τῆς ἐπιτροπῆς δὲ βγήκε, νὰ μιλήσουμε ἀπόλυτα γιὰ τὰ ἔργα τοῦτα. Ἐμεῖς μολοντοῦτο θὰ ἐπιχειρήσουμε ἀπὸ ἓνα καλλιτεχνικὸ καθήκον, διατυπώνοντας τὴ γνώμη, γιὰ τὴν περίπτωσιν ποὺ ἡ ἐλεγχτικὴ ἐπιτροπὴ δὲ φανερὴ σύμφωνη μὲ μᾶς, πὼς εἶταν λάθος δικό τῆς νὰ ἐκθέσει τὰ ἔργα στὴν κοινὴ θέα, δίνοντας ἔτσι τὸ δικαίωμα σὲ κάθε τεχνοκρίτη καὶ λόγιο, εἴτε soi-disant εἴτε πραγματικὸ, νὰ ἐκφέρει τὴν κρίσιν του, ὅπως καὶ στὴν «Πατρίδα» καὶ σ' ὅλα σχεδὸν τὰ καθημερινὰ φύλλα τόσα καὶ τόσα γραφτήκανε.

Ὁ Ἀγγελος τοῦ κ. Τόμπρου, εὖσωμος ἔφηβος κρατεῖ στὸ ἓνα του χέρι σπασμένο σπαθί καὶ στ' ἄλλο του ποὺ ἔχει ἀνασηκώσει κλωνιὰ δάφνης μ' ἓνα σταυρό. Δὲν ξέρω ἂν ἐπιτρέπεται νὰ ποῦμε, σήμε-ρα ποὺ εἶναι πολὺ κοντινὴ ἡ εἰκόνα τῶν τελευταίων ἔθνικων ἀγώνων μας καὶ ὁ κόσμος διατελεῖ ἀκόμα στὴ συγκίνηση καὶ τὸν ἐνθουσιασμό ποὺ τοὺς προξένησε ὁ θρίαμβός τους, δὲν ξέρουμε ἂν ἐπιτρέπεται νὰ ποῦμε, πὼς εἶταν μιὰ πνευματικὴ δημοκρατία καὶ μιὰ κατάλληλη ἐκμετάλλευσις τῆς περιστάσεως. Σὰν παρέκβασις ὅμως ἀναφέρουμε καὶ τοῦτο μαζί μὲ τ' ἄλλα. Ὁ ἔφηβος αὐτὸς εἶναι σταματημένος καὶ φαίνεται πὼς διαγγέλει κάτι γιὰτὶ ἔχει ἀνοιχτὸ τὸ στόμα του. Ἡ γαλήνη τῆς μορφῆς του, ἡ κατὰπτωσις τῶν νεύρων του, φανερώνει περισσότερο ψυχράκτιστο ρήτορα, ποὺ προσπαθεῖ νὰ καθυσυχάσει κοινὸ ποὺ ὁρᾷ

ται, παρὰ ἐξάγγελο Νίκης. Δὲν εἶναι ζωγραφισμένη στὴν ἔκφρασή του ἡ συγκίνηση μιᾶς τέτοιας στιγμῆς. Τὸ χέρι του τὸ ἀνυψωμένο δὲν ἔχει τὴν κίνησή του, δὲ φαίνεται ὁ συσπασμὸς τῶν μυῶν του, μὰ μένει ἀργὸ σὰ σὲ στάση εὐλογίας. Μόνο λίγες ρυτίδες στὸ μέτωπό του δείχνουν πὼς μέσα στὸ νοῦ του γίνεται κάποια ἐνέργεια. Τὸ σῶμα του ψυχρὸ. Ὅχι μόνο ἡ ταραχὴ κ' ἡ νευρική ὑπερένταση, ποὺ εἶναι ἀπαραίτητη πάνω στὴ μέση τῆς ἀγγελίας μιᾶς χαρμόσυνης εἰδησεῆς, ποὺ χίλια συναισθήματα γεννᾷ διαδοχικά, ἀπὸ τὴν ἀγωνία καὶ τὴν τρέμο, ὡς τὴ χαρὰ καὶ τὴ συγκίνηση, δὲν ἐκδηλώνεται στὰ νεῦρα του, στίς φλέβες του, στὴν κίνησή του γενικά, μὰ καὶ μιὰ σχετικὴ πνοὴ ζωῆς τοῦ λείπει ἀκόμα. Ἀντίθετα ὅμως πρὸς τὴν ψυχολογία τοῦ ἔργου, ἀν' ἐξετάσουμε τὸ τεχνικὸ του μέρος, σταματοῦμε μπρὸς στὴν ἄξια προσπάθεια τοῦ τεχνίτη στίς λεπτομέρειες καὶ μπρὸς στὴν εὐσυνειδησία τῆς ἐπεξεργασίας του. Ἐπιφάνειες λεῖες καὶ πολυδουλεμένες μὲ προσοχὴ καὶ μὲ στοργὴ μπορούμε νὰ ποῦμε. Βλέποντας κανέναν τὴ διαφορά τοῦ αἰσθητικοῦ καὶ τοῦ τεχνικοῦ μέρους τόσο μεγάλη, σχηματίζει τὴν πεποίθησή του πὼς ὁ κ. Τόμπρος γιὰ νὰ φανεῖ τόσο καλὸς τεχνίτης, ἔπρεπε καὶ τόσο ἔξω στὴν ψυχολογία τοῦ ἔργου του. Ἀξίος γιὰ τὴν τεχνικὴ του μόρφωση, ξένος ὅμως στὴ βαθεὶα παρατήρηση, στὴ μελέτη τῶν γραμμῶν καὶ τῶν κινήσεων, μὰς παρουσίασε τὸ ἔργο του ψυχρὸ, ρουθὶ καὶ ἀκίνητο. Σ' αὐτὸ δὲν ξέχουμε ἀν' ὅτι οἱ ἴδιοι. Τὸ βέβαιον εἶναι πὼς ἐργάστηκε μέσα στὸν προσδιορισμένο κύκλο τῆς δασκαλικῆς τέχνης, πὼς δὲν ξέφυγε διόλου ἀπὸ τὸ δρόμο ποὺ τοῦ χάραξαν οἱ καθηγητές του καὶ γι' αὐτὸ ἀν' εἶναι νὰ κρίνουμε τὸ ἔργο τοῦ κ. Τόμπρου ὡς ἔργο μαθητικὸ καὶ ὅχι ὡς ἔργο μὲ ἀξίωση νὰ κατατάξει τὸ δημιουργὸ του σὲ μιὰν ἴδια σειρὰ μὲ τοὺς ξένους ποὺ θὰ γνωρίσει πηγαίνοντας στὴν Εὐρώπη, καὶ ποὺ ἡ Τέχνη δὲν εἶναι νήπιον ποὺ ὁδηγοῦν ἀλλοθῶροι παιδαγωγοὶ μὲ τὸν κίντυνον νὰν τὸ ρίξουν σὲ κανένα γκαρεντό, μ' ἀχαλίνωτος Πήγασος ποὺ δὲν ἔχει ἀνάγκη κεντρίσματος γιὰ νὰ πετάξει, βέβαια δὲν ἔχουμε παρὰ νὰν τοῦ σφίξουμε θερμότητα τὸ χέρι καὶ νὰν τοῦ ποῦμε ἓνα μεγάλο «εὐγε».

Ἐπιχειρώντας νὰ μιλήσουμε γιὰ τὸ ἔργο τοῦ Νίκου Στεργίου, δὲ θὰ θέλαμε πρὶν ἀπ' ὅλα νὰν τὸ συγκρίνουμε μὲ τοῦ πρώτου, γιατί πρόκειται γιὰ ἔργο ἀρτίστα καὶ ὅχι μαθητῆ καὶ γιατί μ' αὐτὸ τὸν τρόπο ἡ ἀδ' αὐτοῦ καὶ κείνο ποὺ περιγράψαμε παραπάνω. Ὁ ἐνθουσιασμὸς μὰς αὐτὸς δὲν πρέπει

νὰ θεωρηθεῖ ὑπερβολικός, γιατί τ' ὅ,τι μὰς παρουσίασε σήμερα ὁ Στεργίου εἶναι μιὰ ἐπανάσταση ἐλάκκιρη· κάτι ποὺ δὲν ἐπερίμενε κανένας. Μ' ἀφοῦ ἔθεσαν ἔτσι τὰ ζητήματα, ἀφοῦ ἡ ἐπιτροπὴ ἤρε ἐσόβαθμα καὶ τὰ δυὸ ἔργα, ἀν καὶ ξεχωριστὰ τὸ καθένα μπορεῖ νὰ μιλήσει καθαρώτερα ἀπὸ τὸν κάθε κριτὴ, ἀναγκαζόμαστε ἀναλύοντας τὴν ψυχολογία κ' ὕστερα τὸν τρόπο τῆς ἐργασίας τοῦ Στεργίου, νὰ παραβάλλουμε τὸ ἔργο του μὲ τὸ ἔργο τοῦ κ. Τόμπρου, παρ' ὅλη τὴν ἀνευλάβεια μιᾶς τέτοιας σύγκρισης.

(Στᾶλλον φύλλο τελιώνει)

ΛΕΩΝ ΚΟΥΚΟΥΛΑΣ

...

»» ΑΘΗΝΙΩΤΙΚΕΣ ΓΡΑΦΕΣ ««

Ζ'.

Δὲ σοῦ εἶχα πεῖ, παρηγορήτρα ἐβγενικιά, τὸν πόνο μου. Μιὰ νύχτα, ποὺ καθήσαμε σὲ κάτι θρονιά σκληρισμένα στὸ βράχο ἀπὸ τοὺς Ἀρχαίους, σ' ἀκουγα νὰ μοῦ μιλᾷς εἰλικρινὰ καὶ ὁμορφα.

Εἶχες καταλάβει πὼς ἄλλοι μοῦ εἶπαν ψέματα, καὶ μ' ἡλούκουν; μὲ τὴν ἀλήθεια σου καὶ ἀπὸ κοντὰ μὰς ἔδιωχνες τὴν ἀσκήμια.

Στάλαζες στὴν ψυχὴ μου τὴν παρηγοριὰ ποὺ διψοῦσε καὶ εὐθυμίζες τὸ εἶναι μου ἀρμονικὰ μὲ τοὺς ἄδολους πόθους σου...

Δὲν πρόσεξες τὸ φεγγάρι ποὺ μᾶς ἐβλεπε καὶ δὲν ἐννοίωσες τί μοῦ ἔγνεψε γιὰ σένα.

Καὶ ταραγμένος, μιὰ στιγμὴ, σὲ κοίταξα—δὲ θὰ θυμᾶσαι, χωρὶς νὰ σοῦ φανερώσω τὸ λογικὸ μου.

Μὰ ἐσύ, γυναῖκα σὲ λέω, εἰλικρινὰ μοῦ μίλαγες, γιατί δὲν πρόσεξες τὸ φεγγάρι καὶ δὲν εἶχες τίποτα γιὰ θεὸς νὰ μοῦ κρύψεις.

Τὴ νύχτα ἐκείνη, δίχως ἄλλο, θὰ πείραξες ἄθελα μὲ τὸ δαχτυλάκι σου τὸ ρολοῖ τῆς ζωῆς μου καὶ θὰ τὸ βάλες μπρὸς χρόνιά καὶ χρόνιά.

Η'.

Τὰ στάχια παίζανε στὸν ἥλιο.

Ἐν' ἀεράκι μυρωμένο ἐρχότανε ἀπὸ πέρα κ' ἔφερνε μιὰν ἀρμονία βγολιμένη ἀπὸ τὰ πράσινα βιολιὰ κάποιου μαγισμένου λόγγου.

Τὰ στάχια παίζανε στὸν ἥλιο, κ' ἓνας μεγάλος Σαβᾶθ διαβαίνει ἀνάμεσά τους...

Ὁ λιγωτικὸς ἀναστεναγμὸς ποὺ ἀκούστηκε ξάφνου, δὲν ξέρω ἀπὸ ποιοῦ στήθος ξεχύθηκε.

Νάτανε ὁ γλυκασημὸς τῆς γῆς μὲ τοὺς μύριους σπόρους στὸ θερμὸ τὸν κόρφο τῆς;

Τὸ κορμί μου ἔτρεψε σὰ βαρεμένη καμπάνα. Τὸ αἷμα τρικύμιζε μέσα στίς φλέβες μου.

Ἐνας μεγάλος Σαβᾶθ ἐδιάβαινε...

ΚΩΣΤΑΣ ΓΑΖΙΑΣ